

Ангажована естетика

КЊИГА РЕЗИМЕА

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

2021.

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

Годишњи скуп Естетичког друштва Србије

АНГАЖОВАНА ЕСТЕТИКА

књига резимеа

Естетичко друштво Србије

Београд, 2021.

THE AESTHETIC SOCIETY OF SERBIA

Annual Meeting of the Aesthetic Society of Serbia

ENGAGED AESTHETICS

Abstract Proceedings

The Aesthetic Society of Serbia

Belgrade, 2021

САДРЖАЈ / CONTENT

Програмски одбор / Programme Committee.....	4
Организациони одбор / Organization Committee.....	4
Увод.....	5
Програм.....	7
Programme.....	11
Сажеци излагања / Paper abstracts.....	15

ПРОГРАМСКИ ОДБОР / PROGRAMME COMMITTEE

Ива Драшкић Вићановић, Дивна Вуксановић, Небојша Грубор, Драган Жунџић,
Душан Пајин

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР / ORGANIZATION COMMITTEE

Милош Миладинов, Марко Новаковић, Уна Поповић, Драган Ћаловић

УВОД

Ангажована естетика

Конференција „Ангажована естетика” посвећена је разматрању могућности да естетика, филозофија уметности и други теоријски приступи области уметности и културе остваре већи утицај на савремено друштво, те оквире унутар којих се одвија како уметничко и културно, тако и теоријско деловање. Као теоријска дисциплина, естетика је традиционално контемплативног и уздржаног става, на дистанци спрам предмета свог промишљања и у раскораку са њим. Са друге стране, савремена мисао познаје многе покушаје укидања разлике између теоријског и практичног, а у корист идеје о иманентно делатном карактеру теорије. Савременост познаје и уметничке правце који су укидали дистанцу са теоријом, показујући је у њеним креативним и ангажованим потенцијалима. Преведена у уметност, теорија мења свој карактер, те пробија нове путеве обликовања друштва и културе у целини. Отуда је питање о ангажованој естетици питање које треба да отвори значења оба појма садржана у синтагми – да испита како смисао ангажованости, тако и смисао естетике.

Тема ангажоване естетике извесно призива сродну тему ангажоване уметности. Ипак, иако сродне, ове две теме нису исте, те би утолико за оквире ове конференције интересно било испитати на који начин уметност може бити ангажована и да ли она то данас уопште треба да буде, а потом упоредити ангажман естетике и ангажман уметности, као и мапирати могућности њихових односа. У исти круг питања спадају и она о начелном смислу појма ангажмана, те о могућим варирањима и проширењима тог смисла у примени на подручја уметности и естетике. Могу ли естетика и уметност данас понудити другачији поглед на ангажман и ангажованост, такав који би избегао владајуће политичке наративе и обезбедио истински простор критике? Може ли ангажман естетичког профила постати нови облик политичког деловања? Да ли је естетска димензија заправо кључна димензија организације и артикулације смисла данас, па тиме и кључно подручје борбе? То су само нека од питања која се намећу за истраживања.

Будући да је савремено доба у потпуности одређено савременим медијима и информационим технологијама, питање ангажоване естетике посебно се може фокусирати у оквирима филозофије медија. Естетско креирање начина употребе ових медија и технологија допушта да се питање ангажмана у овом оквиру не поставља само као питање могућих нових стратегија деловања и критике у виртуелном простору, уз потенцијал глобалне комуникације и утицаја. Пре, овде је интересно сагледати да ли

је ангажман естетике у овој сфери уопште могуће остварити, ако је доминација медијског поља већ покорила и злоупотребила естетску димензију.

Ангажованост естетике, свакако, призива и ужу тему односа естетике и политике. У том погледу, тема конференције отворена је и за проблематизацију конкретних уметничких или естетички оријентисаних пракси усмерених ка политичким циљевима. Тема која је обележила двадесети век данас захтева радикално преиспитивање и ново тумачење, које би уважило измењене оквире политичког у савремености.

Напокон, тема конференције подразумева и истраживања повесних облика разумевања ангажмана естетике у филозофским концепцијама традиције, као и у оквиру других облика теорије и праксе уметности. У том погледу нарочито циљамо на испитивање смисла естетике као теоријске делатности, као и детекцију оних теоријских позиција које су, директно или потмуло, истицале провокативни и критички карактер уметности.

Програмски одбор

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

ПРОГРАМ СКУПА

АНГАЖОВАНА ЕСТЕТИКА

Четвртак 13.05.2021. године

10:00h Свечано отварање скупа:

Слободан Мрђа, Завод за проучавање културног развитка Србије

Дивна Вуксановић, Ива Драшкић Вићановић и Уна Поповић, Естетичко друштво Србије

10:10h Пиће добродошлице

10:30h Дивна Вуксановић – Естетика отпора

Прва сесија, модератор Влатко Илић

11:00h Сретен Петровић – Ангажована уметност – алиби за осредњост

11:15h Драган Жунић – Ангажована естетика и ангажована уметност: теоријске и историјске контроверзе

11:30h Богомир Ђукић – Знање и дјеловање: изазови и пометње ангажоване естетике

11:45h Душан Пајин – Ангажована естетика – Андрић и Сартр

12:00h Ива Драшкић Вићановић – Ангажована естетика. Ангажовани неоплатонизам

12:15h Влатко Илић – Ангажована уметност – проблем тумачења

12:30h – 12:45h Пауза

Друга сесија, модератор Милош Миладинов

12:45h Предраг Јакшић – Мистично као суштина естетике

13:00h Драган Ћаловић – Естетски ангажман и савремена уметност

13:15h Тодор Пожарев – Кадрови Звјагинцева: свест о свести

13:30h Бојана Тајисић – Савремена естетика, лепо и медији

13:45h Милош Миладинов – Ангажована уметност и ангажована естетика у филозофији Микела Дифрена

Завршна дискусија првог дана скупа

Петак, 14.05.2021. године

Прва сесија, модератор Уна Поповић

11:15h Уна Поповић – Апофатички карактер иконе: преумљење чулности

11:30h Саша Радовановић – Проблем ангажованости у Хајдегеровом тумачењу уметности

11:45h Срђан Шаровић – Изувир: *poiesis* и естетски критеријум

12:00h Јадранка Божић – Артвизам – уметност и ангажман

12:15h Срђан Мараш – Уметност и политика: уметност као политичка пракса и политика као естетска производња

12:30h – 12:45h Пауза

Друга сесија, модератор Никола Танасић

12:45h Сунчица Јерговић – *Vita Longa Ars Brevis*

13:00h Санда Ристић Стојановић – Ангажована естетика, ангажовани естетичар, ангажовани човек

13:15h Никола Танасић – Наменска естетика – одбрамбене примене примењене уметности

13:30h Игор Цвејић – *Engagement* и *commitment*: дебата Мерло-Понтија и Сартра о ангажованој уметности, односно естетици

13:45h Светлана Марјанов – Ангажман као онтолошка консеквенца естетике

Завршна дискусија скупа

Субота, 15.05.2021. године

Пратећи програм скупа *Ангажована естетика*

11h – 13h Представљање уметничких радова чланова Естетичког друштва Србије

- **Дивна Вуксановић** – Представљање делова рукописа радио-драме *Холтер*
- **Уна Поповић, Милош Вујановић** – представљање пројекта *Филозофи вајају*
- **Влатко Илић** – *Читања*
- **Војислав Клачар** – представљање концепта изложбе: *Земљишта: ситуације и документа*
- **Предраг Јакшић**: Поема *Свит Цејн*
- **Сунчица Јерговић** – тв емисија *Пут победника*; коауторски рад аудио-визуелне илустрације поезије *Анима у кризи Анимуса* (супервизија у монтажи др Ане Ђурковић)
- **Бојана Тајисић** – читање ауторске песме *У име среће* и приче, бајке *Сунце и пахуља*

THE AESTHETIC SOCIETY OF SERBIA

PROGRAMME

ENGAGED AESTHETICS

Thursday, May 13, 2021

10:00h Opening ceremony:

Slobodan Mrđa, The Culture Development Institute of the Republic of Serbia

Divna Vuksanović, Iva Draškić Vićanović, Una Popović, The Aesthetic Society of Serbia

10:10h Welcome drink

10:30h Divna Vuksanović – Aesthetics of Resistance

Section A, chairperson Vlatko Ilić

11:00h Sreten Petrović – Engaged Art - an Alibi for Mediocrity

11:15h Dragan Žunić – Engaged Aesthetics and Engaged Art: Theoretical and Historical Controversies

11:30h Bogomir Đukić – Knowledge and Action: Challenges and Disorders of Engaged Aesthetics

11:45h Dušan Pajin – Engaged Aesthetics – Andrić and Sartre

12:00h Iva Draškić Vićanović – Engaged Aesthetics. Engaged Neoplatonism

12:15h Vlatko Ilić – Socially Engaged Art – Problems of Interpretations

12:30h – 12:45h Break

Section B, chairperson Miloš Miladinov

12:45h Predrag Jakšić – Mystical as the Essence of Aesthetics

13:00h Dragan Čalović – Aesthetic Engagement and Contemporary Art

13:15h Todor Požarev – Zvyagintsev's Shots: Awareness About Awareness

13:30h Bojana Tajsić – Contemporary Aesthetics, Beauty and Media

13:45h Miloš Miladinov – Engaged Art and Engaged Aesthetics in the Philosophy of Mikel Dufrenne

The First day's closing discussion

Friday, May 14, 2021

Section A, chairperson Una Popović

11:15h Una Popović – The Apophatic Character of Icons: The Metanoia of Sensibility

11:30h Saša Radovanović – The Problem of Engagement in Heidegger's Interpretation of Art

11:45h Srđan Šarović – In and Out of a Whirl: *Poiesis* and the Aesthetic Criterion

12:00h Jadranka Božić – Artivism - Art and Engagement

12:15h Srđan Maraš – Art and Politics: Art as a Political Practice and Politics as an Aesthetic Production or Production and Action as Forms of Intellectual Life

12:30h – 12:45h Break

Section B, chairperson Nikola Tanasić

12:45h Sunčica Jergović – Post mortem aesthesys

13:00h Sanda Ristić Stojanović – Ангажированная эстетика, ангажированный эстетик, ангажированный человек

13:15h Nikola Tanasić – Art in Arms – Defence Application of Applied Arts

13:30h Igor Cvejić – Engagement and Commitment: Merleau-Ponty and Sartre on Engaged Aesthetics and Committed Literature

13:45h Svetlana Marjanov – Engagement as an Ontological Consequence of Aesthetics

Closing discusion

Saturday, May 15, 2021

Artistic program

11:00h – 13:00h Presentation of the art works of the members of the Aesthetic Society of Serbia.

- Divna Vuksanović
- Una Popović and Miloš Vujanović
- Vlatko Ilić
- Vojislav Klačar
- Predrag Jakšić
- Sunčica Jergović
- Bojana Tajisić

САЖЕЦИ ИЗЛАГАЊА

PAPER ABSTRACTS

Артивизам – уметност и ангажман

Апстракт: Пропитујемо појам ангажмана у начелу, његова варирања и проширења на подручју уметности и естетике. Естетика и уметност данас нуде другачији поглед на ангажованост, улазе у истински простор критике. У том смислу улога естетике може се редефинисати. Да ли је естетска димензија заправо кључна у артикулисању смисла па и подручје побуне? Када данас говоримо о ангажованој уметности видимо да она представља највећи део савременог стваралаштва, и то не само на подручју ликовности већ и у музици, театру, литератури, перформансу, игри, филмском или филмскодигиталном раду. Све је повезано и окренуто ка интервенцији у култури и друштву. Уметност има своју артистичку функцију. Савременост познаје и уметничке правце који укидају дистанцу с теоријом (естетиком), показујући је у њеним креативним и ангажованим потенцијалима. Преведена у уметност, теорија мења свој карактер те пробија нове путеве обликовања друштва и културе у целини. У свету активизма родио се нови правац - артивизам, који подразумева борбу за боље друштво кроз уметничко изражавање. Уметници, као активисти, за свој вид друштвено-политичког делања не бирају протесте нити петиције, већ фотоапарат, четкице, боје, ноте, речи и машту. Функција уметника мењала се кроз целокупну историју. Идеја ангажованог уметника доводи се у везу са Жан Полом Сартром и његовим концептом ангажоване књижевности, међутим, она је доста старија (Курбе, Пикасо, Брехт). Посебно место заузима Банкси. Млади уметници заузимају све значајније место у онлајн простору користећи све предности дигиталног доба, стваралачке карактеристике интернета и дигиталних медија. Они користе своју уметничку продукцију и своје профиле на дигиталним платформама за изражавање друштвено-политичких ставова.

Кључне речи: естетика, уметност, ангажман, артивизам, култура, дигитални медији, друштвено-политички ставови, политика.

Artivism - Art and Engagement

Summary

We question the notion of engagement in principle, its variations and extensions in the field of art and aesthetics. Aesthetics and art today offer a different view of engagement, they enter the true space of criticism. In this sense, the role of aesthetics can be redefined. Is the aesthetic dimension actually key in articulating meaning and even the area of rebellion? When we talk about engaged art today, we see that it represents the largest part of contemporary art, not only in the field of fine arts, but also in music, theater, literature, performance, play, film or film digital work. Everything is connected and turned towards intervention in culture and society. Art has its artistic function. Contemporary also knows artistic directions that abolish the distance with theory (aesthetics), showing it in its creative and engaged potentials. Translated into art, the theory changes its character and breaks through new ways of shaping society and culture as a whole. In the world of activism, a new direction was born - artivism, which implies the struggle for a better society through artistic expression. Artists, as activists, do not choose protests or petitions for their type of socio-political action, but a camera, brushes, paints, notes, words and imagination. The function of the artist has changed throughout history. The idea of an engaged artist is related to Jean Paul Sartre and his concept of engaged literature, however, it is much older (Courbet, Picasso, Brecht). A special place is occupied by Banksy. Young artists are taking an increasingly important place in the online space, taking full advantage of the digital age, the creative characteristics of the Internet and digital media. They use their art production and their profiles on digital platforms to express socio-political views.

Key words: aesthetics, art, engagement, artivism, culture, digital media, socio-political attitudes, politics.

Естетика отпора

Апстракт: Текст саопштења треба да преиспита могућност ангажмана естетике у нашем времену. Неспорно је, наиме, да је, нарочито током друге половине 20. века, један број стваралаца и уметника тежио политичком и идеолошком ангажману, што је резултирало стварањем дела или конципирањем акција у домену књижевности, ликовних уметности, фотографије, и сл. која су деловала против како естаблишмента, тако и владајућих поетика. При свему томе, поставља се питање како је на то реаговала естетика. С једне стране, будући да је и сама, како тврди Фиск (Fiske), класно заснована дисциплина, властитом схолатиком естетика је чувала постојећи вредносно систем и поредак, док је, с друге стране, развила и своју активистичку страну, односно естетику отпора. На основу властите дисциплинарне праксе, чланак ће настојати да прати, сагледа и анализира различите (могуће) аспекте естетског ангажмана данас.

Кључне речи: ангажована естетика, естетика отпора, савремена уметност, критика, пракса.

Divna Vuksanović

Aesthetics of Resistance

Summary

The text should reconsider the possibility of engaging aesthetics in our time. Namely, it is indisputable that especially during the second half of the 20th century, a number of artists aspired to political and ideological engagement, which resulted in the creation of works or actions in the field of literature, fine arts, photography, etc. which acted against both the

establishment and the dominant poetics. In all of this, the question arises as to how aesthetics reacted to this. On the one hand, since, as Fiske claims, it is a class-based discipline, aesthetics preserved the existing value system and order with its own scholasticism, while, on the other hand, it also developed its activist side, ie the aesthetics of resistance. Based on its own disciplinary practice, the article will seek to review and analyze various (possible) aspects of aesthetic engagement today.

Key words: engaged aesthetics, aesthetics of resistance, contemporary art, criticism, practice.

Ангажована естетика. Ангажовани неоплатонизам

Апстракт: У уводном делу текста тематизује се сам појам ангажмана у контексту естетике и поставља се питање шта све овај појам може подразумевати. Након тога представљају се различити облици деловања, према мишљењу аутора, најутицајније и најангажованије естетичке концепције - неоплатонизма - у култури, уметности, комуникацији, моралу и политици, кроз све три форме њеног појављивања: Платинов, ренесансни и нововековни британски неоплатонизам.

Кључне речи: естетика, ангажман, неоплатонизам, уметност, култура, комуникација.

Iva Draškić Vićanović

Engaged Aesthetics. Engaged Neoplatonism

Summary

The problem addressed in this paper, especially in its introductory part, is the notion of engagement in aesthetical context; I am questioning the connotation of this notion. Also, I will present the fundamental forms, in my opinion, of the most influential and the most engaged aesthetical conception – Neoplatonism – in culture, art, communication, morals and politics. This will be shown on all three historical modes of Neoplatonism: the one of Plotinus, Renaissance Neoplatonism and British Neoplatonism of modern ages.

Key words: aesthetics, engagement, Neoplatonism, art, culture, communication.

Знање и дјеловање: изазови и пометње ангажоване естетике

Апстракт: У овом раду се пита и сагледава: која је сврха свег знања, посебно оног происхођеног из естетичког ума и естетике? Да ли у његовој одређеној примјени и адекватном практичном дјеловању, или пак у нечем посве другом? Или је његов телос у самосврховитом знању ради знања, па би значило да постоји ради себе самог. И, с тим у вези, може ли уопште ичег бити без импликација? Само чишћење хоризонта свијести представља први корак у дјеловању знања на путу његове примјене. Аутономија чистог знања имплицира аутономију дјеловања, тако да њихове самосврхе бивају у њима сачуване, чиме се онемогућује надмоћ једног над другим, дјеловања над знањем и знања над дјеловањем, због могућег кривљења и злоупотребе. Зато истинско рјешење њихове спреге лежи у досљедном поштовању њихових сврха, дакле, у реално могућој телеологији. Сама свијест и ријечи што је обликују представљају први корак у акцији, тако да преузето знање из свијести, мишљења и ријечи, у којима је оно смјешено/ускладиштено, дјеловањем прелази у образовање, самоосвјешћивање и обликовање другог.

Кључне речи: знање, дјеловање, ангажована естетика, изазови, пометње.

Bogomir Đukić

Knowledge and Action: Challenges and Disorders of Engaged Aesthetics

Summary

In this paper, one asks and considers: what is the purpose of all knowledge, even that derived from the aesthetic mind and aesthetics? Is it in its specific application and adequate practical action or in something completely different? Or his body is in self-serving knowledge for the sake of knowledge, so it would mean that it exists for its own sake. And, in this connection, can anything be without implications at all? Only the cleansing of the horizon of consciousness is the first step in the action of knowledge on the way to its application. The autonomy of pure knowledge also implies the autonomy of action, so that their self-purposes are preserved in them, which enables the supremacy of one over the other, of action over knowledge. And knowledge of action, due to possible guilt and abuse. That is why the real solution to their

connection lies in the consistent respect of their purposes, that is, in the realistically possible teleology. Consciousness itself and the words that shape it represent the first step in action, so that the knowledge taken from consciousness, opinions and words, in which it is located/ harmonized. On the contrary, it turns into the education, self-awareness and shaping of the other.

Key words: knowledge, action, engaged aesthetics, challenges, confusions.

Ангажована естетика и ангажована уметност: теоријске и историјске контроверзе

Апстракт: Аутор најпре (1) одређује појам ангажмана и описује референтне друштвене околности. Потом, (2) анализира главне теоријске и историјске контроверзе ангажмана у уметности: уметност ради уметности и ангажована уметност; тенденција (идејност, партијност) и ангажман; хетерономија и аутономија; идеје/идеологије и естетске идеје; вануметничке и уметничке вредности; етичко и естетско; ангажман уметника (уметник као грађанин) и уметнички ангажман (уметник као стваралац); реформистички и револуционарни и ангажман; садржај истине и естетски смисао; ангажман или аутономија; ангажована естетика и ангажована уметност. На крају, (3) испитује кључни проблем дијалектике друштвеног и уметничког: међусобна условљеност вануметничких (друштвених, етичко-политичких) вредности и не-вредности, са једне, и уметничких вредности и не-вредности, са друге стране, и образлаже, као тезу, „формулу” уметничког ангажовања: идеје ума морају бити друштвено, историјски, културално и психолошки конкретизоване и „трансформисане” у естетске идеје, које потом треба да буду очулотворене посредством уобразиље и њених форми.

Кључне речи: уметност, ангажман, аутономија, вредности, смисао, форма, естетска идеја.

Engaged Aesthetics and Engaged Art: Theoretical and Historical Controversies

Summary

The author, first, (1) defines the concept of engagement and describes the referential social circumstances. Then, (2) he analyzes the main theoretical and historical controversies of the engagement in art: art for art's sake and engaged art; tendency (ideological commitment, partisanship) and engagement; heteronomy and autonomy; ideas/ideologies and aesthetic ideas; non-artistic and artistic values; the ethical and the aesthetic; engagement of an artist (artist as a citizen) and artistic engagement (artist as a creator); reformist and revolutionary engagement; truth content and aesthetic meaning; engagement or autonomy; engaged aesthetics and engaged art. Finally, (3) he examines the key problem of the dialectic of the social and the artistic: the interdependence of non-artistic (social, ethical-political) values and non-values, on the one hand, and artistic values and non-values, on the other, and explains, as a thesis, a “formula” of artistic engagement: rational ideas have to be socially, historically, culturally and psychologically concretized and “transformed” into aesthetic ideas, which should then be presented to sense by means of imagination and its forms.

Key words: art, engagement, autonomy, values, meaning, form, aesthetic idea.

Ангажована уметност – проблем тумачења

Апстракт: Током прошлог века, а нарочито у његовим последњим деценијама, водећа тенденција савременог стваралаштва огледа се у настојању уметника да сам друштвени живот постане предмет уметничког обликовања. *Етички обрт* који је према схватању појединих теоретичара захватио свет уметност, проузроковао је низ проблема у вези са тумачењем савременог стваралаштва, односно његовим правилним разумевањем; због чега се и једно од данас најчешћих питања тиче управо немогућности усклађивања естетичких и етичких режима вредновања уметничког рада. Овом ћемо приликом зато указати на оне естетичке теорије које произилазе из поетика које препознајемо као ангажоване, и обратно, а како бисмо понудили једно могуће разумевање естетике као ангажоване теоријске делатности.

Кључне речи: ангажована уметност, политичка уметност, партиципативна уметност, етички обрт, ангажована естетика.

Vlatko Ilić

Socially Engaged Art – Problems of Interpretations

Summary

The leading tendency of contemporary art throughout the last century emerged from the artists focusing primarily on social fabrics of everyday life. The ethical turn that, according to some theorists, predominantly shaped the art world during the last few decades, introduced a series of problems regarding the interpretations of contemporary art, i.e. its adequate comprehension; due to which, one of the leading issues for art theory became the assumed discrepancy between the aesthetical and ethical regimes of art valuation. With that in mind we

will look into those aesthetic theories that arose from the poetics, which could be identified as socially engaged, and vice versa, in order to offer one possible understanding of aesthetics as socially engaged practice.

Key words: socially engaged art, political art, participatory art, ethical turn, socially engaged aesthetics.

Предраг Јакшић

Мистично као суштина естетике

Апстракт: Тема излагања је црквена уметност и изражене разлике црквене и световне уметности по питању естетике и ангажованости. Разматрамо, пре свега, суштину црквене уметности из угла православног Истока и то у односу на црквену уметност Запада, као темељно другачију, али и промене, и разлоге за њих, које су временом захватиле црквену уметност Истока. У контексту ангажованости и естетике, бавимо се *мистичним* као суштином естетике иконе, и *мистично* посматрамо као најчистију ангажованост све твари – самог дела, онога ко је дело творио, те везе реципијента, дела и творца.

Кључне речи: мистично, икона, комуникација, естетика, православље.

Predrag Jakšić

Mystical as the Essence of Aesthetics

Summary

The topic of the presentation is church art and the expressed differences between church and secular art in terms of aesthetics and engagement, with special emphasis on the issue of communication. We consider, first of all, the essence of church art from the angle of the Orthodox East, and in relation to the church art of the West, as fundamentally different, but also changes and reasons for changes, which over time affected the church art of the East. In the context of engagement and aesthetics, we deal with the *mystical* as the essence of the aesthetics of the icon, and *mystically* view it as the purest engagement of all matter - the work itself, the one who created the work, and the recipient, work and creator.

Key words: :mystical, icon, communication, aesthetics, orthodoxy.

Vita longa ars brevis. Post mortem aesthesys

Апстракт: Савремени свет оптерећен је високо информативним и сваким другим технологијама, брзи ритмови, смењивања садржаја у дневном окружењу како индивидуалном тако и колективном. Социјални миље је глобално проблемски, са тенденцијом да буде креиран из исте, једне - светски глобалне базе (података). Да ли је у тако брзом животу сваки когнитивни предзнак аутентичног естетског доживљаја, свака филозофска поставка и мисао мртва, или је тек нуклеус ангажмана за спасењем како себе лепотом, тако и целог окружења тј. света. Да ли смо живи ако мислимо, као Декарт или смо у ствари мртви пред екраном Великог брата, уживајући у интензивној неестетичкој понуди сада већ, разних виртуелних стварности и удобних мултимедијалних симулакрума... Остаје да се види ко и шта опстаје и чиме нас *и како* ангажује та – преживљавајућа лепота: *Post mortem aesthesys* у неповратној шали нашег кратког живота, чини да се осетимо дуговечно...

Кључне речи: естетичко, естетски доживљај, когнитивно, виртуелна стварност, екран, ангажована мисао, спасење, медијска понуда, уметност, смрт, живот.

Sunčica Jergović

Post mortem aesthesys

Summary

Contemporary world is more and more under the pression of a new and 'very new high technologys', overdosed with informations and different, unwillingly consumed, audio visual issues. Our social and individual living has become very fast, trembling on one centered global tendencies which are the same world wide, although the source of it is equally unknown and invisible. Are we dead because of 'not thinkig premiss according to Descartes 'Je pense,

donc je suis', or we live our deaths in big screens around us? *Who* and what assumption could be engaged to make the true beauty in our communities survive, is that aesthetic...perhaps...?

Key words: aesthetic experience, virtual reality, cognitively, screen, engage, salvation, media offer, art, aesthetic death, audiovisual.

Уметност и политика: уметност као политичка пракса и политика као естетска производња или о произвођењу и делању као облицима умног живота

Апстракт: У овом чланку разматра се однос између уметности и политике, умног произвођења и умног делања, у перспективи у којој се тај однос, уколико је правилно схваћен, показује данас и као однос између уметничке политичке праксе и политичке естетске производње. Настоји се да се покаже како је старогрчко искуство разумевања уметности и политике, трансформисано у модерни на одређен начин, меродавно у извесном погледу и за савремену еманципацију нашег умног живота. А у том склопу умног живота показује се да уметничка појетичка и естетска пракса увек представља и један политички чин, као што и политика са своје стране увек манифестује специфично појетичко и естетско држање.

Кључне речи: умно произвођење, умно делање, ауторефлексија, уметност, политика, естетско.

Srđan Maraš

Art and Politics: Art as a Political Practice and Politics as an Aesthetic Production or Production and Action as Forms of Intellectual Life

Summary

This article examines the relationship between art and politics, intellectual production and intellectual action, from the perspective which nowadays reflects this relationship, if understood correctly, also as the relationship between artistic political practice and aesthetic political production. The article tries to show that the way the ancient Greeks experienced and understood art and politics is transformed into the modern way, and that it becomes somewhat relevant to the modern emancipation of our intellectual life. In the framework of our

intellectual life this artistic poetic and aesthetic practice reveals itself as a political act just like politics, on its part, always projects a specifically poetic and aesthetic attitude.

Key words: intellectual production, intellectual action, self-reflection, art, politics, the aesthetic quality.

Ангажман као онтолошка консеквенца естетике

Апстракт: Ако у виду имамо онтолошке консеквенце, ангажман је интрисично везан за естетско одређење. У развијању ове тезе долази до дискрепанције естетског као декоративног и естетског као етичког. Као једна од манифестација прве врсте естетско се јавља као битан елемент медијске манипулације у конституисању друштвених матрица. Друга врста естетског основни је елемент философије схваћене као филокалије. Динамика односа два аспекта естетског у онтолошком кључу као клацкалица нише се у, напослетку, естетском ритму контрапунктуалног процеса изградње и разградње слике света која постаје сам тај свет. Свет чија је естетска окосница у поимању слободе. Естетског као видљивог или као невидљивог. Да ли се кретање тананости може неслучајно протезати све до нематеријалне, примарно естетске области, тема је овог излагања.

Кључне речи: Онтологија, консеквенце, слобода, неслучајност, невидљиво, контрапункт, филокалија.

Svetlana Marjanov

Engagement as an Ontological Consequence of Aesthetics

Summary

Aesthetic engagement is intrinsically tied to aesthetic definition, as long as we are aware of its ontological consequences, as a criteria for aesthetic. Following this thesis, we come to a discrepancy of aesthetic as decorative, and aesthetic as ethical. One of the manifestations of aesthetic as decorative we can see in media manipulation, in constituting social matrix. The later kind of aesthetic is the basic element of philosophy as philocaly. The dynamics of relation of these two aspects of aesthetic in ontological key, swings back and forth, as a seesaw, in a aesthetic rhythm of counterpoint process of construction and decomposition of an image of the world that becomes the world. The world whose aesthetic base is in understanding of

freedom. Aesthetic as visible or invisible. Whether it is possible that delicate motion could non-accidentally stretch all the way to non-material, primarily aesthetic field, is the theme of this discourse.

Key words: ontology, consequences, freedom, non-randomness, invisible, counterpoint, philokalia.

Ангажована уметност и ангажована естетика у филозофији Микела Дифрена

Апстракт: Ослањајући се на двадесетовековну феноменологију и критичку теорију, Микел Дифрен заступа тезу о наглашено ангажованом карактеру уметности. На трагу Адорна, према Дифрену, уметност већ својим постојањем и присуством у свету критикује постојећу стварност и отвара могућност остваривања новог, другачијег света – управо због тога у филозофији Микела Дифрена сусрећемо одређење уметности као утопијске праксе. Отуда, у овом истраживању настојаћемо да расветлимо на који начин овако схваћена уметност доводи до феномена ангажоване естетике.

Кључне речи: ангажовање, уметност, естетика, утопија, критика.

Miloš Miladinov

Engaged Art and Engaged Aesthetics in the Philosophy of Mikel Dufrenne

Summary

Relying on twentieth-century phenomenology and critical theory, Mikel Dufrenne advocates the thesis of the engaged character of art. In the footsteps of Adorno, according to Dufrenne, art already by its existence and presence in the world criticizes the existing reality and opens up the possibility of realizing a new, different world - that is why in the philosophy of Mikel Dufrenne we find the definition of art as utopian practice. Therefore, in this research, we will try to shed light on how art understood in this way leads to the phenomenon of engaged aesthetics.

Key words: engagement, art, aesthetics, utopia, critique.

Ангажована естетика – Андрић и Сартр

Апстракт: Андрић и Сартр формално не спадају у естетичаре, али су кроз своја дела изражавали ставове и идеје блиске ангажованој естетици, односно давали примере ангажованих уметника и естетичара, промишљајући улогу уметника и дајући примере ангажмана у равни естетике и уметности. Тако Андрић, у говору приликом примања Нобелове награде, 1961. каже: *Бити човек, рођен без свог знање и без своје воље, бачен у океан постојања. Морати пливати. Постојати. Носити идентитет.* Али, ту идеју ангажовања у егистенцијалној равни, изражава у многим делима и текстовима, као и у животу, односно уметничкој биографији. За Сартра, ангажман посебно обавезује интелектуалце и писце, јер они имају могућност да схвате ситуацију и укажу другима на могуће ангажовање у циљу решавања проблема. Ангажованост прожима како Сартрова филозофска, тако и књижевана дела. Кроз њих, он је желео да афирмише следеће идеје и ставове које је сматрао битним за човека: свест о слободи и одговорности појединца, једнакост свих људи (мушкараца и жена), важност ангажовања у побољшању друштвених прилика и односа, тј. у могућем мењању и побољшању досадашње историје човечанства, анти-колонијализам и сарадњу држава и људи на локалном и глобалном нивоу.

Кључне речи: прихватање живота и одговорности, ангажовање естетике и уметности, побољшања прилика и односа, као и будуће историје..

Engaged Aesthetics – Andrić and Sartre

Summary

Andrić and Sartre are formally not aestheticians, but through their opus they expressed statements and ideas familiar to the engaged aesthetics – i.e. they were examples of engaged artists and aestheticians, reflexing on the role of artist and giving examples of engagement, in aesthetics and literary terms. Therefore, Andrić in his speech, upon receiving the Nobel Prize, in 1961., says: *To be a man, born beyond his knowledge and will, thrown into the ocean of existence. Having to swim. To exist. Taking an identity.* This idea of engaging in existence, he

expresses in many of his works and texts, as well as in life, i.e. in his art biography. For Sartre, engagement is particularly obligatory for intellectuals, and writers, because they are able to understand the situations, and to show others how to engaged in solving problems. Engagement pervades his philosophical, as well as literary works. In this way he wanted to affirm ideas and attitudes which he considered important for humans: freedom and responsibility of a person, equality of all humans (man and women), the importance of engagement in improving social relations and conditions, i.e. in possible changing and improving of the present history of mankind, anti-colonialism, and cooperation of states and people, on local, and global level.

Key words: accepting life, and responsibility, engagement of aesthetics and art, in improving conditions and social relations, as well as the future history.

Ангажована уметност – алиби за осредњност

Апстракт: Смисао тзв. „ангажоване естетике“ данас, у њеној је мета-естетичкој функцији, коју видим у критичком опозиву свакога настојања да се уметност учини „ангажованом“ изван њене компетенције – слободног освајања „естетске форме“. Велика уметност иманентно држи став дистанце према свакоме захтеву који јој се експлиците испоставља не само из угла: *морала, религије, дидактике и политике*, већ и *уметничке критике, естетике и филозофије*. Будући да по себи већ носи еманације датога јој духа времена, недопустиво је тражити од уметности још и додатну обазривост.

Кључне речи: ангажованост, естетика, уметност, авангарда, ванестетски интерес, аутономија.

Sreten Petrović

Engaged Art - an Alibi for Mediocrity

Summary

The meaning of the so-called "engaged aesthetics" today is in its meta-aesthetic function, which I understand as the critical revocation of any effort to make art "engaged" outside its own domain - the free conquest of "aesthetic form". Significant art immanently distances itself from any request that is explicitly presented to it; not only from the perspective of: *morality, religion, didactics and politics*, but also originating from *art criticism, aesthetics and philosophy*. Since art already emanates the spirit of its time, it is inadmissible to demand for an additional caution.

Key words: engagement, aesthetics, art, avant-garde, non-aesthetic interest, autonomy.

Кадрови Звјагинцева: свест о свести

Апстракт: Андреј Звјагинцев гласи за поларизатора у савременом руском друштву. Кадрови у његовим филмовима свађају пријатеље, супружнике и чланове породица. Звјагинцев се пуних 18 година готово уопште не устручава да покаже прстом на сву "прљавштину" савремене Русије. Од Гајдареве "шок терапије", јединственог случаја готово тренутног прелаза са социјалистичког на капиталистички друштвени поредак, до санкционих ратова; култура, као заштитни механизам у старој држави, изгубила је прво подлогу, а потом и везивно ткиво између друштвених субјеката и генерација. У новом друштву, које није имало кад да се позабави собом, Звјагинцев сипајући со на све отворене ране, доводи до системског преосмишљавања многих проблема у савременој Русији, растрзаној између чекића и наковња. Често оптуживан, још чешће оклеветан, својим редитељским језиком извео је фундаментални утицај на однос човека према друштву, социјалној хигијени, култури живота, и најважније од свега, према себи. Не претендујући на апсолутне истине, аутор ове публикације будући сведоком из првог лица многих догађаја у Русији од 2012. године, износи поглед из првог лица на тектонске промене како менталитета свакодневнице, тако и дубинских друштвених процеса.

Кључне речи: Андреј Звјагинцев, савремена Русија, социјална хигијена, култура живота.

Todor Požarev

Zvyagintsev's Shots: Awareness About Awareness

Summary

Andrei Zvyagintsev is a polarizer in modern Russian society. The shots in his films cause between friends, spouses and family members. For 18 years, Zvyagintsev has hardly hesitated to point the finger at all the "dirt" of modern Russia. From Gaidar's "shock therapy", the only case of an almost instantaneous transition from a socialist to a capitalist social order, to

sanctions wars; culture, as a protective mechanism in the old state, lost firstly the ground and then the connective tissue between the social subjects and the generations. In the new society, which did not have time to deal with itself, Zvyagintsev, pouring salt on all open wounds, leads to a systemic rethinking of many problems in modern Russia, torn between hammers and incus. Often accused, even more often slandered, with his directorial language he made a fundamental influence on a person's attitude towards society, social hygiene, culture of life, and most importantly, towards himself. Without pretending to the absolute truths, the author of this publication, being a first-person witness of many events in Russia since 2012, presents a first-hand view of tectonic changes in both the mentality of everyday life and deep social processes.

Key words: Andrei Zvyagintsev, modern Russia, social hygiene, culture of life.

Апофатички карактер иконе: преумљење чулности

Апстракт: Пратећи идеју да је ангажованост појам битно хришћанског порекла, будући да је тек онима који нису од овог света могуће да спрам њега ангажовано делају, у овом раду размотрићемо случај иконе као ангажованог уметничког дела. Видљивост коју икона отеловљује не припада ни чулном ни естетском искуству уобичајене стварности, она је усек божанског погледа и утолико се може описати само апофатички. Естетско искуство изазвано иконом је, тако, измењено естетско искуство, које би требало да преобрази целокупну душу и које има битно епистемички тон. Остајући уметничко дело, икона показује могућност унутрашњег преврата у човеку, другачијег погледа на себе самог и стварност. Суштинска повезаност уже естетских и теоријских, па и вербалних елемената иконе омогућава да у овом случају говоримо не само о ангажованој уметности, већ и о ангажману естетике.

Кључне речи: икона, апофатика, чулност, естетско искуство, видљивост.

The Apophatic Character of Icons: The Metanoia of Sensibility

Summary

Following the idea that the engagement is an originally Christian notion, while only those who are not of this world can relate to it in an engaged manner, in this paper I will analyze the case of the icons as engaged artworks. The visibility the icon incarnates belongs neither to sensibility nor to the aesthetic experience of the ordinary reality; it represents the lightning of the divine sight and can only be described apophatically. The aesthetic experience induced by icons is, thus, transformed the aesthetic experience, it should change the entire soul and it is deeply epistemological. Remaining an artwork, the icon proves the possibility of the inner revolution within a human being, a possibility of a different view on oneself and the world.

The essential relatedness of aesthetic and theoretical, even verbal elements of an icon allows to consider them not only from the perspective of the engaged art, but also from the perspective of the engaged aesthetics.

Key words: icon, apophatics, sensibility, aesthetic experience, visibility.

Проблем ангажованости у Хајдегеровом тумачењу уметности

Апстракт: У раду се разматра проблем ангажованости у Хајдегеровом тумачењу уметности на три нивоа: први, Хајдегер одбацује Хегелову идеју да уметност захтева своју допуну у естетичкој теорији; друго, Хајдегер превладава естетику сматрајући своје тумачење припремом велике уметности; треће, ангажованост у Хајдегеровом тумачењу уметности има форму изворне етике.

Кључне речи: ангажованост, естетика, Хајдегер, Хегел, велика уметност, изворна етика.

Saša Radovanović

The Problem of Engagement in Heidegger's Interpretation of Art

Summary

The paper discusses the problem of engagement in Heidegger's interpretation of art on three levels: first, Heidegger rejects Hegel's idea that art requires its complement in aesthetic theory; second, Heidegger overcomes aesthetics by considering his interpretation a preparation for great art; third, engagement in Heidegger's interpretation of art takes the form of original ethics.

Key words: engagement, aesthetics, Heidegger, Hegel, great art, original ethics.

Санда Ристић Стојановић

Ангажована естетика, ангажовани естетичар, ангажовани човек

Апстракт: у првом делу текста разматра се филозофија Албера Камија у контексту његових текстова о метафизичкој побуни, побуњеној поезији, надреализму и револуцији. Ками метафизичког побуњеника види као човека који принцип правде који носи у себи супротставља принципу неправде који се догађа у свету. У другом делу текста разматрају се филозофски и естетички ставови Мишела Фукоа. Фуко се бавио анализом моћи и институција у прошлим временима и у савременом добу. Фуко у својој анализи моћи, разликује два појма: репресивну моћи и нормализирајућу моћ. На Фукоову филозофију утицали су Ничеова филозофија, дела Маркиза де Сада и перформанси А. Артоа.

Кључне речи: метафизичка побуна, револуција, моћ, институције, слобода.

Санда Ристич Стојанович

Ангажированная эстетика, ангажированный эстетик, ангажированный человек

Резюме

В первой части работы рассматривается философия А. Камю в контексте его произведений о метафизическом бунте, бунтующей поэзии, сюрреализме и революции. В трактовке Альбера Камю метафизический бунтарь – человек с заложенным в нем принципом справедливости, который он противопоставляет принципу несправедливости, имеющему место на мировой арене. Во второй части статьи рассматриваются философско-эстетические взгляды М. Фуко, занимающегося также анализом мощи и институтов в прежние времена и в наше время. В своем анализе Фуко различает два понятия: репрессивная мощь и нормализующая мощь. На философию Фуко наложили свой отпечаток философия Ницше, произведения Маркиза де Сада, а также перформансы А. Арто.

Ключевые слова: метафизический бунт, революция, мощь, институты, свобода.

Савремена естетика, лепо и медији

Апстракт: Текст се бави проблемом утемељења и одређивања предмета савремене естетике, који делује на први поглед недокучив ако имамо у виду да је савремени свет у свим доменима нашег егзистирања медијски испосредован и самим тим и естетизован. У процесу одређивања предмета савремене естетике медији имају примарну и конститутивну улогу јер имају моћ да путем технологије неестетизоване садржаје претворе у естетизоване. Такође, суочени смо с новим одређењем појма лепоте који намеће медијска егзистенција коју подупиरे технолошки развој.

Кључне речи: савремена естетика, лепо, медији, медијска егзистенција.

Bojana Tajisić

Contemporary Aesthetics, Beauty and Media

Summary

The article discusses the issue of determining and delimiting the scope of contemporary aesthetics, which at first may seem not viable given the fact that the modern world is media-oriented in all domains of our daily lives and therefore necessarily aestheticized. The media play the key role in the process of determining and delimiting the scope of modern aesthetics since they have the power to convert the non-aestheticized material into the aestheticized one with the help of digital technology. Moreover, we are faced with a new interpretation of aesthetic beauty that is influenced by the media and their technological advancement.

Key words: modern aesthetics, beauty, media, digital technology

Наменска естетика – одбрамбене примене примењене уметности

Апстракт: Упркос чињеници да се и рат и војна индустрија која га подржава уобичајено сматрају за чисто прагматичну делатност, постоји стари и јасни појамови естетике рата и лепоте оружја који играју важну улогу у одбрани било које земље. Ратовање, одбрана, и управљање војском лако могу да се посматрају као прорачунато калкулисање количинским параметрима које не само да нема никакве везе са лепотом и уметношћу, него се уобичајено сматра за њихову сушту супротност. Са друге стране војска, оружје, одбрамбени и патриотски морал увек се тичу придржавања (одговарајућих) *форми* и подразумевају примењени труд многобројних различитих мајстора и уметника. Имамо филигрански израђено церемонијално и орнаментално оружје, имамо модно дизајниране униформе и упечатљиву и лако препознатљиву хералдику и ознаке, имамо, најзад, *војне параде* као комплексна уметничка дела која укључују музику, кореографију, и ликовни израз (да не помињемо оно што се уобичајено назива „војно-забављачка индустрија“). Сви ови различити изрази војне силе и одбрамбене моћи користе се конкретним естетским врлинама како би пренели стратешке поруке и изазвали специфичне емотивне утиске који треба да застраше, уплаше, и задиве. То значи да постоји читав аспект ратовања који своје циљеве остварује искључиво преко естетских и уметничких средстава – ред, симетрија, и хармонија, који се типично повезују са лепотом, овде се користе да би оствариле различит, али и даље недвосмислено *естетски* ефекат. *Страхопоштовање* представља емотивни утисак истовремене лепоте и ужаса, и може се пронаћи још у античком хомеровском појму *δεινότης*, који истовремено представља врлину узвишене дивоте и чудесности, и нељудске страхоте, која је резервисана само за богове и највеће хероје. Ово је инхерентно *естетски* појам који показује да естетика и уметност не фигуришу унутар бинарне скале „лепо-ружно“, већ унутар комплексне матрице естетских категорија које прожимају све аспекте цивилизованог живота, укључујући и оне који се сматрају за најнецивилизованије, као што су оружани сукоби и рат. Штавише, естетика и уметност, када се примене у оквирима војске и наменске индустрије, играју улогу ублажавања и цивилизовања најгрубље и најнецивилизованије људске праксе. На тај начин способност човечанства да емотивно реагује на ред, хармонију, и лепоту, и да их претаче у емоције као што су страх, дивљење, и страхопоштовање, измешта рат из домена оружаног сукоба у домен комплексних културних ритуала и метафора, које су у својој крајњој инстанци управо смишљене да замене убијање и уништавање цивилизованијим начинима решавања спорова. На тај начин, са сваким даном пуцања и бомбардовања (тј. „прагматичне“ употребе оружја и војске, насупрот „естетске“ употребе) који се успе избећи, односно са сваким даном „виртуалног“ ратовања путем застрашивања, пропаганде, и звецкања оружјем, цели концепт рата помера се од „умећа убијања“ према *извођачкој уметности*. Помоћу ове „естетизације рата“ се спасавају

животи, односно, како би то рекао Достојевски, „лепота спасава свет“ – једног по једног војника.

Кључне речи: оружје, ратовање, Хомер, дивота, страх.

Nikola Tanasić

Art in Arms – Defence Application of Applied Arts

Summary

Despite the fact that both warfare and the military-industrial complex supporting it is widely considered to be a strictly pragmatic kind of human endeavour, there is an old and quite distinct notion of military and arms-related aesthetics that play an important part in any country's national defence. Waging war, defending a country, and running a military can easily be seen as a rational calculus of quantifiable parameters that not only have nothing to do with beauty and art, but are generally seen as their very opposite. On the other hand, armies, weapons, national defence, and patriotic moral are all about (proper) *form*, and they include the applied efforts of many different artisans and artists. There are meticulously crafted ceremonial and ornamental weapons, there are fashionably designed uniforms and impressive, instantly recognisable heraldry and insignia, finally there are *military parades* as intricate works of art that involve music, choreography, and visual arts (not to mention what is usually called “the military-entertainment complex”). All these different expressions of military might and defensive power utilise distinct aesthetic virtues in order to convey strategic messages and inflict specific emotional impressions – they are meant to intimidate, to frighten, and to awe. That means that there is a whole aspect of warfare that pursues its goals through entirely aesthetic and artistic means – order, symmetry, and harmony, typically associated with beauty, are utilised to achieve a different, yet nonetheless *aesthetic* effect. Awe represents an emotional impression of both beauty and horror, which can be traced to the ancient Homeric notion of δεινότης, a virtue of both sublime divinity and wonder, and of inhuman terribleness, which was reserved only for the gods and the greatest of heroes. This is an inherently *aesthetic* concept that proves that aesthetics and arts do not deal with a binary “beautiful-ugly” scale, but with a complex matrix of aesthetic categories that pervade all aspects of civilised life, including those considered to be the most uncivilised, such as armed conflict and warfare. Furthermore, aesthetics and arts, as applied within the military and the defence complex, perform a gentling and civilising role in the most non-gentle and uncivil of human practices. As such, mankind's ability to emotionally respond to order, harmony, and beauty, and convert it into emotions such as fear and awe, transfers war from the plane of armed conflict to a plane of elaborate cultural rituals and metaphors, designed, in their last

instance, precisely to substitute murder and destruction with a more civilised way of settling disputes. Thus, with every day of shooting and bombing (i.e. of “pragmatic”, as opposed to “aesthetic” utilisation of weapons and armies) averted, and with every day of waging “virtual” war through intimidation, propaganda, and rattling of arms, the whole concept of warfare shifts from “the art of killing” to, essentially, *a performing art*. Through this “aesthetisation of war” actual lives are spared, and, in Dostoyevsky’s words, “beauty saves the world”, one soldier’s life at the time.

Key words: weapons/arms, warfare, Homer, divine, fear.

Драган Ћаловић

Естетски ангажман и савремена уметност

Апстракт: У тексту се полази од схватања да естетски ангажман подразумева активни приступ у остварењу естетског доживљаја наглашавајући његово контекстуално својство. Естетски ангажман није схваћен само као контекстуализовање искуства, већ подразумева активност у примању дела, било путем физичког учешћа, било путем креативног перципирања дела. На овакав начин схваћен естетски ангажман, отвара питање разумевања *ангажовања* у теорији уметности. У тексту ће бити размотрено питање потребе, као и самог разумевања ангажовања у контексту савремених уметничких кретања.

Кључне речи: ангажман, естетика, естетско, савремена уметност, теорија уметности.

Dragan Ćalović

Aesthetic Engagement and Contemporary Art

Summary

The text starts from the understanding that aesthetic engagement implies an active approach in the realization of aesthetic experience, emphasizing its contextual characteristic. Aesthetic engagement is not only understood as the contextualization of experience, but also involves active participation in receiving the work, either through physical participation or through creative perception of the work. Aesthetic engagement understood in this way questioning the notion of *engagement* in art theory. The text will consider the necessity, as well as the understanding of engagement itself in the context of contemporary art.

Key words: aesthetic, aesthetics, art theory, engagement, contemporary art.

„Engagement“ и „commitment“: Дебата Мерло-Понтија и Сартра о ангажованој уметности, односно естетици

Апстракт: Сартров појам ангажмана, пре свега из есеја *Шта је књижевност*, и данас представља централно место када нешто желимо да означимо као ангажовано, те посебно када говоримо о уметности. Такође, он представља и полазну тачку различитих расправа, попут оне са Мерло-Понтијем или Адорновог одговора не тему. Међутим, Сартров појам, упркос постојању етимолошки истог појма „engagement“ на енглески је преведен са „commitment“, те се говори о „committed literature“ или „political commitment“ (као у осталом и Адорнов текст о ангажману – „On commitment“). Први део рада фокусираће се на то да кроз призму разлика ова два појма одреди како можемо разумети шта је ангажман. Други део рада пажњу ће посветити томе да се разлике ових појмова осликају и кроз дебату Мерло-Понтија и Сартра о ангажману. При чему се, угрубо и уз потребу за додатним диференцирањима, може наслутити да први нагиње више ка ангажованој естетици, а други пре као политичком „commitment“-у уметника (Goehr). У завршном делу рада, у складу са претходним одређењем ангажмана и перспективама проистеклим из поменуте расправе скицираће се како можемо разумети ангажовану естетику која се не може превести у појам друштвено ангажоване уметности..

Кључне речи: ангажман, „commitment“, Мерло-Понти, Сартр, ангажована уметности.

Igor Cvejić

Engagement and Commitment: Merleau-Ponty and Sartre on Engaged Aesthetics and Committed Literature

Summary

Sartre's concept of "Engagement" (introduced in *What is Literature?*) is still the key point to designate socially and politically engaged art. It was also a starting point for debates with Merleau-Ponty and Adorno. However, this concept was translated into English with the term "commitment" – committed literature, political commitment (it is the same for Adorno's

article “On Commitment”). In the first part of the presentation, I will focus on the differences between these concepts and try to conceptualize “engagement” as the specific concept. The second part will illustrate this distinction through the discussion between Merleau-Ponty and Sartre. Roughly speaking, the former pays his attention more to engaged aesthetics, while the latter to committed art (Goehr). In the final part, I will offer a brief sketch for understanding the engaged aesthetics, based on previous conclusions.

Key words: engagement, commitment, Merleau-Ponty, Sartre, engaged art.

Изувир: *poiesis* и естетски критеријум

Апстракт: Како живи уметничко дело? Из перспективе уметника, оно живи сопственим животом, чији је извор поетички импулс стварања, необјашњив и неизречив. Међутим, *улазећи* у културни простор, *излазећи* ка публици, уметничко дело судара се са средином која му се опире, са већ успостављеним естетским критеријумима који одређују његову видљивост. У таквим условима, уметност је приморана да се покори и подреди, а естетски критеријуми стварности се тиме уравнију и банализују. Могућност да се уметничко дело одржи, стога, зависи од естетског критеријума који припада њој самој и који од ње производи; естетски критеријум стварности, тако, једнак је *poiesis*-у. У овом раду представимо, из угла уметника, пут *извирања* уметничког дела у стварност, али и пут њеног *увирања* ка сопственом пореклу – месту његовог рађања (изувир). Рад ће, тако, понудити уметничко-методолошку анализу живота уметничког дела, у захвату који од праксе ходи ка теорији.

Кључне речи: уметност, *poiesis*, естетски критеријум, изувир, простор.

Srdan Šarović

In and Out of a Whirl: *Poiesis* and the Aesthetic Criterion

Summary

What is the life of an artwork? In the view of the artist, it has its own life which springs out of incomprehensible and ineffable poetic impulse. However, stepping out into the public sphere, entering the culture, the artwork is faced with the unwelcoming surrounding, constituted by aesthetic criteria defining the visibility of the artwork in advance. Under such conditions, art has to be enslaved and subdued, while aesthetic criteria of reality become flattened and trivialized. Therefore, if the artwork is to survive, it has to rely on its own aesthetic criterion,

the criterion which is its consequence; the aesthetic criterion of reality is, thus, *poiesis* as such. In this paper I will describe the whirling of the artwork into the reality and back, towards its own origin – the place of its birth. The paper brings forth an artistic-methodological analysis of the life of the artwork, grounded in artistic practice and translated into the theory.

Key words: art, *poiesis*, aesthetic criterion, whirling in and out, space.

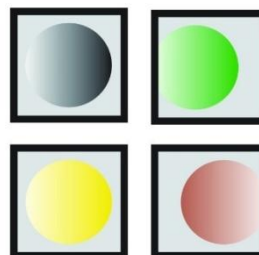
Скуп *Ангажована естетика* организује Естетичко друштво Србије у сарадњи са
Заводом за проучавање културног развоја Србије. Пријатељи скупа су
издавачка кућа Чигоја, Факултет драмских уметности у Београду – Институт за
позориште, филм, радио и телевизију и издавачка кућа Клио.

Медијски спонзор скупа је Трећи програм Радио Београда.

**ЗАВОД ЗА ПРОУЧАВАЊЕ
КУЛТУРНОГ РАЗВОЈА**
РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Чигоја
Ш Т А М П А

Издавач
Естетичко друштво Србије
Риге од Фере 4, Београд

За издавача
Др Мирко Зуроџац

Уредници
Др Ива Драшкић Вићановић
Др Дивна Вуксановић
Др Небојша Грубор
Др Уна Поповић
Др Марко Новаковић
Др Драган Ћаловић
Милош Миладинов

Дизајн
Др Драган Ћаловић

Прелом текста
Др Драган Ћаловић
Милош Миладинов

Штампа ЦД налепнице и нарезивање дискова
Printing Center, Београд

Тираж
200

ISBN 978-86-81712-07-8

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

111.852(048)(0.034.2)
111.852:005.745(497.11)"2019"(083.97)(0.034.2)

ЕСТЕТИЧКО друштво Србије (Београд). Годишњи скуп (2020 ; Београд)

Ангажована естетика [Електронски извор] : књига резимеа / Годишњи скуп Естетичког друштва Србије, Београд 2021. ; [уредници Ива Драшкић Вићановић ... [и др.]]. - Београд : Естетичко друштво Србије, 2021 (Београд : Printing Center). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловне стране документа. - Насл. на другој насловној страни: Engaged aesthetics. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 200.

ISBN 978-86-81712-07-8

а) Естетичко друштво Србије (Београд). Годишњи скуп (2021 ; Београд) -- Програми б) Естетика -- Апстракти

COBISS.SR-ID 38001929

ISBN 978-86-81712-07-8